

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα

T: 2107233221-2 | W: www.nchr.gr | E: info@nchr.gr

**Επιτόπια επίσκεψη ΕΕΔΑ στην Ελεγχόμενη Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας
Αιτούντων Άσυλο Ριτσώνας:**

Μια απομακρυσμένη φιλοξενία με ελλείψεις εγγυήσεων υποδοχής

Φεβρουάριος 2025

I. Σκοπός της επίσκεψης και αντιπροσωπεία της ΕΕΔΑ

Αντιπροσωπεία της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), με επικεφαλής την Αντιπρόεδρο αυτής κα Έλλη Βαρχαλαμά και μέλη τους κ.κ. Αλέξανδρο Κωνσταντίνου (Προεδρεύων Γ' τμήματος), Σπύρο Απέργη (Αν. Προεδρεύων Γ' τμήματος) και Χρήστο Τσεβά (ΔΝ, Ειδικός Επιστήμονας) επισκέφθηκε την Ελεγχόμενη Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ) Ριτσώνας στις **23 Οκτωβρίου 2024** για τη διερεύνηση των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία. Αντίστοιχη επίσκεψη είχε πραγματοποιήσει και το 2020 και στις 6 και 7 Φεβρουαρίου 2024 στην ΚΕΔ Σάμου¹. Η Εθνική Επιτροπή, σε τακτά χρονικά διαστήματα, όταν κρίνει ότι αυτό είναι απαραίτητο για την εκπλήρωση της αποστολής της, προβαίνει σε επιτόπιες επισκέψεις σε χώρους ενδιαφέροντος για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κατά την πρόσφατη επίσκεψη στη Ριτσώνα, έγινε αυτοψία στους χώρους της Ελεγχόμενης Δομής Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο και έλαβαν χώρα συναντήσεις με τον Διοικητή της ΕΔΠΦΑΑ Ριτσώνας, κ. Λέλο Γεώργιο και το προσωπικό της δομής.

Στην έκθεση αυτή παρατίθενται ορισμένες διαπιστώσεις (ευρήματα) και συστάσεις προς την Πολιτεία με σκοπό την πρόληψη πιθανών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς η κατάσταση, όπως έκρινε η Επιτροπή, είναι **σε ορισμένα πεδία ενδεικτική των ελλείψεων των συνθηκών διαβίωσης και των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι διαμένοντες/διαμένουσες**. Συγκεκριμένα:

II. Βασικά ευρήματα της επίσκεψης

Γενικές επισημάνσεις: Εγκαταστάσεις και παροχή υπηρεσιών στην ΕΔΠΦΑΑ

¹ ΕΕΔΑ, Επιτόπια επίσκεψη ΕΕΔΑ στη Σάμο: Μη σύμφωνες με τα βασικά πρότυπα οι συνθήκες υποδοχής στην ΚΕΔ Σάμου, 9 Απριλίου 2024.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ)²: Οι Δομές βρίσκονται στην ενδοχώρα και παρέχουν προσωρινή διαμονή σε πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτημα διεθνούς προστασίας στο έδαφος της Ελληνικής Επικράτειας. Φιλοξενούν επίσης μέλη της

οικογένειας των αιτούντων διεθνούς προστασίας, καθώς και ασυνόδευτους ή μη, ανηλίκους, και όσους ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Οι Δομές παρέχουν ένα σταθερό πλαίσιο διαμονής που καλύπτει όχι μόνο τις βασικές βιοτικές και κοινωνικές ανάγκες των φιλοξενουμένων, αλλά και τις παιδαγωγικές και μαθησιακές ανάγκες αυτών. Στις Δομές οι διαμένοντες τελούν υπό καθεστώς ελεύθερης διαβίωσης με την υποχρέωση να τηρούν τους εσωτερικούς κανονισμούς προκειμένου να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία της Δομής. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται αφορούν στη στέγαση και σίτιση, την ενημέρωση και πληροφόρηση των φιλοξενουμένων για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις στη χώρα υποδοχής, την ψυχοκοινωνική υποστήριξή τους, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, την παροχή βασικών ειδών ατομικής υγιεινής, ένδυσης και υπόδησης, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας καθώς και την πρόσβαση σε προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Οι φιλοξενούμενοι στις Δομές οφείλουν να αποχωρήσουν από αυτές εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την επίδοση σε αυτούς της απόφασης αναγνώρισης παροχής καθεστώτος διεθνούς ή επικουρικής προστασίας. Στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων η προαναφερόμενη προθεσμία ξεκινά από την ενηλικίωσή τους.

Με το άρθρο 14 του π.δ. 77/2022³, τροποποιείται το άρθρο 36 του π.δ. 106/2020⁴, όπου αναφέρεται η Δομή «Ριτσώνας» υπό τη Διεύθυνση Δομών Νοτίου Ελλάδος ως εξής: «Η

² ΥΜΑ, Υπηρεσία ΥΠΥΤ, [Δομές Φιλοξενίας/Προσωρινής Υποδοχής](#) και [Ελεγχόμενη Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο Ριτσώνας](#).

³ Π.Δ. 77/2022, Ίδρυση Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών (Κ.Ε.Δ.) και κατάργηση Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) - Τροποποίηση του π.δ. 106/2020 «Οργανισμός Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου» (Α' 255).

⁴ Π.Δ. 106/2020, Οργανισμός Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Διεύθυνση Δομών Νοτίου Ελλάδος έχει ως επιχειρησιακό στόχο να προγραμματίζει, κατευθύνει, παρακολουθεί και ελέγχει τη δράση των Δομών Νοτίου Ελλάδος και να εξασφαλίζει, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Υποστήριξης και τις αρμόδιες Γενικές Διευθύνσεις του Υπουργείου, τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων των κάτωθι Δομών: (...) δ. Ελεγχόμενη Δομή Προσωρινής Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο Ριτσώνας». Άλλωστε, λαμβάνεται υπόψη η [υπ'αριθ. 23/13532/23.11.2020 Απόφαση του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου](#) σχετικά με τον Γενικό Κανονισμό Λειτουργίας Δομών Προσωρινής Υποδοχής και Δομών Προσωρινής Φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών, που λειτουργούν με μέριμνα της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης.

Τοποθεσία - Απόσταση από τον αστικό ιστό - Μετακίνηση

- Απουσία επαρκούς σύνδεσης με τον αστικό ιστό και κρίσιμες υπηρεσίες
- Δυσανάλογος περιορισμός του δικαιώματος ελεύθερης μετακίνησης

Η Δομή «Ριτσώνας» βρίσκεται στην Περιφερειακή Οδό Χαλκίδας-Θηβών του Δήμου Χαλκιδέων της Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στο 75ο χλμ ΕΟ Αθηνών Λαμίας, στην Περιφερειακή οδό Χαλκίδας-Θηβών (TK 34100)⁵. Η τοποθεσία της δομής δυσκολεύει την πρόσβαση σε υπηρεσίες εκτός της δομής. Συγκεκριμένα, η δομή απέχει 75 χλμ από το κέντρο της Αθήνας, ενώ η σημαντική απόσταση από υπηρεσίες, όπως νοσοκομεία, σχολεία, στάσεις συγκοινωνίας προς Χαλκίδα και προς Αθήνα κ.ά. υπογραμμίστηκε με πολλές ευκαιρίες κατά την επίσκεψη και από τα στελέχη και το προσωπικό της δομής. Οι δε αποστάσεις είναι οι παρακάτω: από τον σταθμό τρένου (11 χλμ), από φαρμακείο (9,7 χλμ), από ΑΤΜ (12 χλμ), από στάσεις λεωφορείων (10 χλμ) και νοσοκομείο (18 χλμ) με σημαντικό κόστος απλής μετάβασης στην Αθήνα ή στην Χαλκίδα. Οι εν λόγω αποστάσεις και το κόστος μετακίνησης συζητήθηκαν εκτενώς κατά την επίσκεψη.

Η ΕΕΔΑ ενημερώθηκε ότι υπάρχει ένα πούλμαν με κατεύθυνση προς Αθήνα κάθε Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη και Παρασκευή και ένα πούλμαν με κατεύθυνση προς Χαλκίδα κάθε Τρίτη και Πέμπτη, ενώ κάθε Δευτέρα, Σάββατο και Κυριακή δεν υπάρχει καθόλου συγκοινωνία.

⁵ Βλ. [τοποθεσία](#) στην εφαρμογή Google Maps συνδυαστικά με τις αναφορές της παρούσας σε ζητήματα απόστασης από τον αστικό ιστό και βασικές υπηρεσίες.

Επιπλέον, η στάση των ΚΤΕΛ βρίσκεται σε απόσταση 5 και 2 χλμ αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του αριθμού των διαμενόντων στη δομή (1.685 άτομα), η παρεχόμενη δυνατότητα μετακίνησης των διαμενόντων στη Δομή είναι απολύτως ανεπαρκής. Η προτεραιοποίηση για τη μετακίνηση γίνεται συνήθως με βάση τις ανάγκες για νοσοκομείο και με σκοπό τη μετάβαση σε γραφείο ασύλου για τα ζητήματα που αφορούν τις διαδικασίες και το αίτημα ασύλου. Από μέρους της δομής έχει γίνει επικοινωνία με τον Δήμο Χαλκιδέων, ώστε να συνδεθεί η δομή με δημοτική συγκοινωνία, ενώ έχει ζητηθεί και η παράκαμψη του δρομολογίου του ΚΤΕΛ ώστε να διευκολύνει τα διαμένοντα άτομα στη δομή αλλά οι προσπάθειες δεν έχουν ευοδωθεί. Η συνεργασία με την οικεία Περιφέρεια φαίνεται να αποτελεί μια λύση αλλά δεν υπάρχει σχετική κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση.

Η δυσκολία σύνδεσης της συγκοινωνίας με βασικές υπηρεσίες του αστικού ιστού έχει μεγάλο αντίκτυπο στο σύνολο των διαμενόντων στη Δομή, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών τα οποία όπως επισημάνθηκε επιβαρύνονται ψυχολογικά, με αναφερόμενες περιπτώσεις κατάθλιψης. Για παράδειγμα, αναφέρθηκε ότι για να φτάσουν οι γονείς στο σχολείο των παιδιών, αυτό επιτυγχάνεται με χορηγίες, ενώ υπάρχουν περιπτώσεις γονέων και παιδιών, οι οποίοι μετά από μετακίνηση προς το σχολείο ή μετά από συμβάντα, τα οποία έρχονταν μετακίνησης σε νοσοκομείο, δεν υπήρχε τρόπος επιστροφής στη δομή. Η έλλειψη τακτικής συγκοινωνίας και σύνδεσης της Δομής με τον αστικό ιστό έχει ως αποτέλεσμα οι διαμένοντες να εκτίθενται και στον κίνδυνο της οικονομικής εκμετάλλευσης προσκειμένου να μετακινηθούν.

Είναι αναγκαίο η δομή να ληφθεί υπόψη ως ένα ενιαίο «ζωντανό» και δυναμικό σύνολο διαμενόντων, εργαζομένων, υπηρεσιών, δραστηριοτήτων και αναγκών που δεν μπορεί να είναι ασύνδετο με τον αστικό ιστό και τις υπηρεσίες που αναπτύσσονται εκτός της δομής, ειδάλλως διαφοροποιείται και ο σκοπός της δομής σχετικά με το καθεστώς ελεύθερης διαβίωσης, τους σκοπούς εύρυθμης λειτουργίας της Δομής και τις υπηρεσίες που προσφέρονται, ειδικά ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των φιλοξενουμένων στη χώρα υποδοχής, την ψυχοκοινωνική υποστήριξή τους, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας καθώς και την πρόσβαση σε προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων, όπως αναφέρονται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου παραπάνω στην παρούσα. Οι δυσκολίες μετακίνησης για ορισμένους διαμένοντες της δομής

είναι ανυπέρβλητα εμπόδια λαμβάνοντας υπόψη, για παράδειγμα, την ευαλωτότητά τους, την αναπηρία, την ψυχική ασθένεια, την ηλικία, το φύλο και άλλες παραμέτρους ανά ατομική περίπτωση (βλ. παρακάτω δημογραφικό προφίλ). Εξ ορισμού και ανεξάρτητα από ελλείψεις και κενά, η δομή δεν μπορεί να παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες εάν δεν υπάρχει η σύνδεση με υπηρεσίες εκτός της δομής οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τη διαβίωση των διαμενόντων. Η ανάγκη εύκολης και ασφαλούς μετακίνησης των διαμενόντων είναι αναπόσπαστο κομμάτι μιας δομής. Κοινή αντίληψη των στελεχών και εργαζομένων της δομής και πρωταρχική σύσταση της Εθνικής Επιτροπής είναι ότι το ζήτημα της διευκόλυνσης μετακίνησης θα έλυνε περισσότερα προβλήματα από όσα φαίνονται και συνδέονται με αυτή.

Η τοποθέτηση της δομής σε έναν χώρο μακριά από αστικό ιστό και χωρίς σταθερή και ασφαλή συγκοινωνιακή σύνδεση είναι λανθασμένη πρακτική και αποτελεί δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος ελεύθερης μετακίνησης. Στην πράξη και εξαιτίας της απουσίας επαρκούς σύνδεσης της δομής με τον αστικό ιστό, το δικαίωμα ελευθερίας μετακίνησης και ελεύθερης εισόδου και εξόδου καθίσταται άνευ περιεχομένου για σημαντικό αριθμό, δηλαδή την πλειονότητα, των διαμενόντων.

Σε αυτήν την κατεύθυνση, ο Υπάτος Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες μετά την επίσκεψη του στη δομή της Ριτσώνας τον Φεβρουάριο του 2024 επίσης «επισήμανε τις προκλήσεις που εξακολουθούν να υφίστανται, ιδίως όσον αφορά την απομακρυσμένη τοποθεσία, η οποία δυσχεραίνει την πρόσβαση σε ζωτικής σημασίας υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και την πρόσβαση σε ευκαιρίες απασχόλησης και την αλληλεπίδραση με τις τοπικές κοινότητες - που είναι απαραίτητες για την ένταξη»⁶.

Δημογραφικό προφίλ - ευαλωτότητες

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στην αντιπροσωπεία την ημέρα της επίσκεψης, η συνολική έκταση της δομής είναι 175.705 τ.μ. και ο **συνολικός πληθυσμός** που διαμένει στη

⁶ ΥΑ/ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ο Υπάτος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ολοκληρώνει την επίσκεψή του στην Ελλάδα: χαιρετίζει την πρόοδο στην ένταξη και καλεί για συνέχιση των προσπαθειών, 22 Φεβρουαρίου 2024.

δομή 1.685 άτομα, εκ των οποίων 949 άνδρες (56%), 462 γυναίκες (28%), 149 αγόρια (9%) και 125 κορίτσια (7%). Οι οικογένειες αποτελούνται από 224 άτομα, οι άνδρες που διαμένουν μόνοι τους είναι 807 και οι γυναίκες που διαμένουν μόνες τους 264. Τα μεγαλύτερα ποσοστά του πληθυσμού βρίσκονται μεταξύ των ηλικιών 24-29 (296: άρρεν, 116: θήλυ) και η διαστρωμάτωση των υπόλοιπων ηλικιών εμφανίζεται ως ακολούθως: 0-5 (84: άρρεν, 73: θήλυ), 6-11 (41: άρρεν, 26: θήλυ), 12-17 (24: άρρεν, 26: θήλυ), 18-23 (252: άρρεν, 122: θήλυ), 30-35 (161: άρρεν, 106: θήλυ), 36-41 (132: άρρεν, 60: θήλυ), 42-47 (70: άρρεν, 34: θήλυ), 48-53 (28: άρρεν, 15: θήλυ), 54-59 (8: άρρεν, 5: θήλυ), 60+ (2: άρρεν, 4: θήλυ).

Τα **διαμένοντα άτομα με τουλάχιστον μία ευαλωτότητα** είναι 244, εκ των οποίων 2 ασυνόδευτοι ανήλικοι, 26 θύματα εμπορίας ανθρώπων, 80 θύματα βιασμού ή άλλης σοβαρής μορφής ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας ή εκμετάλλευσης, 25 θύματα βασανιστηρίων, 81 άτομα σε μονογονεϊκή οικογένεια με ανήλικα τέκνα, 44 γυναίκες σε κύηση ή λοχεία, 3 ηλικιωμένα άτομα, 46 άτομα με σοβαρή ασθένεια, 16 άτομα με σοβαρή ψυχική ασθένεια και 5 άτομα με αναπηρία. Στη βάση της **κατάστασης της υπόθεσής τους**, από τα άτομα που βρίσκονται στη δομή: 2 (0,1%) άτομα βρίσκονται σε κατάσταση καταγραφής του αιτήματος ασύλου, 628 (38,5%) στο στάδιο της εξέτασης, για 366 (22,5%) έχει γίνει αποδεκτό το αίτημα και για 602 (36,9%) έχει απορριφθεί, ενώ για 32 (2%) έχει διακοπεί.

Στη δομή διαμένουν άτομα με την παρακάτω **κατανομή ανά ιθαγένεια**: Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (281: άρρεν, 209: θήλυ), Σιέρα Λεόνε (189: άρρεν, 84: θήλυ), Συρία (132: άρρεν, 55: θήλυ), Καμερούν (94: άρρεν, 66: θήλυ), Σομαλία (52: άρρεν, 47: θήλυ), Γουινέα (83: άρρεν, 13: θήλυ), Αφγανιστάν (36: άρρεν, 21: θήλυ), Κονγκό (37: άρρεν, 16 θήλυ), Ερυθραία (25: άρρεν, 12: θήλυ), Ιράκ (20: άρρεν, 10: θήλυ), Αϊτή (12: άρρεν, 10: θήλυ), Μάλι (22: άρρεν), άλλες (115: άρρεν, 44: θήλυ).

Στελέχωση - Ασφάλεια

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στην αντιπροσωπεία την ημέρα της επίσκεψης, στη δομή εργάζονται 6 δημόσιοι υπάλληλοι από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, 4 υπάλληλοι του ΥΜΑ, 10 στελέχη τα οποία εργάζονται για τον Οργανισμό της ΕΕ για το Άσυλο (EUAA), μεταξύ των οποίων 6 διαχειριστές υποθέσεων

(case managers), 3 βοηθοί υποδοχής (reception assistants) και 1 υπεύθυνος διαχείρισης πληροφοριών (information management officer). Το μεγαλύτερο ποσοστό των ως άνω υπαλλήλων μετακινούνται από την Αθήνα στον χώρο εργασίας. Οι υπόλοιποι εργαζόμενοι (καθαρισμός, αποθήκη, τροφοδοσία, γενικών καθηκόντων, κηπουρός, προσωπικό ασφαλείας) προέρχονται από ιδιωτικές εταιρείες, οι οποίες συμβάλλονται με το ΥΜΑ. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ως άνω εργαζομένων προέρχονται από την περιοχή της Θήβας και της Χαλκίδας και μετακινούνται στον χώρο εργασίας με μικρό βαν. Τα μέλη του προσωπικού ασφαλείας αποτελούν και βοηθητικό προσωπικό σε διοικητικές εργασίες. Τέλος, υπάρχουν 2 άτομα που εργάζονται μέσω προγράμματος Κοινωνικού Χαρακτήρα (ΚΟΧ) της ΔΥΠΑ. Το βασικό προσωπικό βρίσκεται στη δομή περίπου από τις 7.00 πμ έως τις 18.00 μμ.

Σημαντικό εύρημα είναι η υποστελέχωση της δομής, δεδομένων των υπηρεσιών που οφείλουν οι αρχές να παρέχουν και των αναγκών των διαμενόντων ατόμων, ειδικά με το πλαίσιο της ευαλωτότητας, της ηλικίας, του φύλου, της απόστασης από τον αστικό ιστό, ενώ οι ανάγκες της δομής καθιστούν έντονη την αναμονή των ήδη εργαζομένων για νέο, εκπαιδευμένο και εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να υπάρχει ομαλή κατανομή αρμοδιοτήτων και αποτελεσματική ανταπόκριση στις ανάγκες των διαμενόντων ατόμων. Το γεγονός ότι το προσωπικό ασφαλείας τελεί και διοικητικές εργασίες χρειάζεται να ληφθεί υπόψη στη βάση αρμοδιότητας τους, φύσης των εργασιών αυτών, εκπαίδευσης και εξειδίκευσής τους, λήψης υπόψη των ευαλωτοτήτων των διαμενόντων και εν γένει των εγγυήσεων της υποδοχής με βάση τη νομοθεσία και τα διεθνή κριτήρια. Το προσωπικό δε, είτε εργάζονται για κάποιο διάστημα στη δομή είτε είναι νεοεισερχόμενοι, χρειάζεται εκπαίδευση κυρίως ως προς τα ζητήματα ευαλωτότητας, έμφυλης βίας και εν γένει διαχείρισης προσφυγικών/μεταναστευτικών πληθυσμών εντός μιας δομής φιλοξενίας⁷. Τέλος, δεν υπάρχει ένα κεντρικό info point για την ενημέρωση των διαμενόντων αλλά αυτή παρέχεται σε διαφορετικά γραφεία ανάλογα με το περιεχόμενο της ενημέρωσης.

Ως προς το **πλαίσιο της ασφάλειας**, τα διαμένοντα άτομα είναι ελεύθερα όλο το 24ωρο για μετακίνηση στο πλαίσιο της ελεγχόμενης δομής, εντός και εκτός αυτής. Ωστόσο λαμβάνοντας

⁷ Οι σοβαρές ελλείψεις εκπαίδευσης του προσωπικού δομών υποδοχής αιτούντων άσυλο και προσφύγων ως προς τον εντοπισμό γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας έχουν τονιστεί και από την GREVIO, [Baseline Evaluation Report – Greece](#), 14 November 2023, σελ. 28, παρ. 89.

υπόψη την απολύτως ελλιπή σύνδεση της Δομής με συγκοινωνία και τα παρεχόμενα μέσα μετακίνησης, στην πράξη η ελευθερία μετακίνησης εκτός της Δομής περιορίζεται σημαντικά αν δεν καθίσταται απολύτως ανέφικτη για σημαντικό αριθμό των διαμενόντων. Το προσωπικό ασφαλείας βρίσκεται στη δομή 24 ώρες το 24ωρο. Εάν υπάρξει οποιοδήποτε συμβάν για το οποίο χρειάζεται να ενημερωθούν οι αστυνομικές αρχές, το προσωπικό ασφαλείας θα προβεί στην ανάλογη ενημέρωση.

Υπάρχουν περιστατικά βίας με διάφορες μορφές αλλά όχι εκτεταμένα συμβάντα, χωρίς να αποκλείεται όπως αναφέρθηκε περιστατικά που δεν καταγράφονται. Κύριες μορφές βίας που παρατηρούνται με βάση τα στελέχη της δομής είναι η ενδοοικογενειακή βία και οι απόπειρες βιασμού εντός και εκτός της δομής. Παρόμοια περιστατικά αναφέρονται και σε εκθέσεις ΜΚΟ⁸ ενώ καταγράφηκε πρόσφατο περιστατικό δολοφονίας⁹, απόπειρας βιασμού¹⁰ κ.ά. Αναφέρεται ότι έχουν μειωθεί οι εντάσεις και τα επεισόδια. Αναφέρθηκε και στο συγκεκριμένο σημείο ότι πολλά από αυτά τα προβλήματα θα λύνονταν με ευκολότερη μετακίνηση σε δραστηριότητες εκτός της δομής και στον αστικό ιστό. Στη δομή **δεν λειτουργεί ασφαλής/φιλικός χώρος για γυναίκες (female-friendly safe space)**, το οποίο λειτουργούσε στο παρελθόν ως πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η αναγκαιότητα των χώρων αυτών έχει υπογραμμιστεί και στο παρελθόν¹¹. Η Επιτροπή τονίζει την ανάγκη να υφίστανται οι απαραίτητες εγγυήσεις στο πλαίσιο της υποδοχής ώστε να υπάρχει η κατάλληλη προστασία των ατόμων με βάση την ευαλωτότητά τους και δη, μεταξύ άλλων, στα θύματα βασανιστηρίων, θύματα εμπορίας ανθρώπων, θύματα έμφυλης βίας κ.ά.

Η έλλειψη προσωπικού και διερμηνείας, η υποστελέχωση σε εξειδικευμένο προσωπικό και η υπερκόπωση του υπάρχοντος προσωπικού λόγω της έντασης και του περιεχομένου της εργασίας συμβάλλουν ώστε περιστατικά βίας να μην μπορούν να αναφερθούν, να εντοπιστούν και να παραπεμφθούν ώστε να προστατευτούν τα θύματα βίας.

⁸ Refugee Legal Support/Mobile Infor Team, [Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland](#), 18 July 2024, σελ. 24 επ.

⁹ Καθημερινή, [Ριτσώνα: Δύο συλλήψεις για δολοφονία στη δομή φιλοξενίας](#), 22 Ιουνίου 2024.

¹⁰ Τα Νέα, [Απόπειρα βιασμού στο καμπ Ριτσώνας: 11χρονη δέχθηκε επίθεση από έξι αγνώστους](#), 28 Μαρτίου 2023.

¹¹ ΚΕΘΙ-ΔΙΟΤΙΜΑ, [Μελέτη ανίχνευσης αναγκών γυναικών προσφύγων που διαμένουν σε δομές προσωρινής φιλοξενίας](#), Δεκέμβριος 2016.

Ιδιαίτερα η βία κατά των γυναικών και τυχόν σκοτεινοί αριθμοί περιστατικών βίας είναι αναγκαίο να διερευνηθούν και να ενισχυθεί η προστασία και η άμεση ανταπόκριση των αρχών σε επίπεδο πρόληψης.

Παρόμοιες αναφορές και συστάσεις έκανε πολύ πρόσφατα η Ομάδα Ειδικών του Συμβουλίου της Ευρώπης σε Δράση κατά της Βίας εναντίον των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (GREVIO) στην πρόσφατη έκθεσή της για την Ελλάδα¹². Εξάλλου, σύμφωνα με το [άρθρο 60 παρ. 3 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας](#), τα Μέρη οφείλουν **να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να αναπτύξουν**

διαδικασίες υποδοχής σε σχέση με το φύλο και υπηρεσίες υποστήριξης για τους αιτούντες άσυλο καθώς και οδηγίες ανάλογα με το φύλο και διαδικασίες ασύλου σε σχέση με το φύλο, περιλαμβανομένου του καθορισμού του καθεστώτος πρόσφυγα και την αίτηση για διεθνή προστασία.

Σύμφωνα με τα στελέχη της δομής υπάρχει πυροπροστασία και πυροσβεστικές φωλιές, τα δέντρα έχουν κλαδευτεί για προστασία από πυρκαγιές, αλλά σε πολλά σημεία εντοπίστηκαν κενές θήκες πυροσβεστήρων. Στις 30 Ιουνίου 2024 υπήρξε περιστατικό πυρκαγιάς σε διπλανό εργοστάσιο και λόγω τοξικών καπνών πραγματοποιήθηκε εκκένωση της δομής¹³. Τέλος, η δομή περιβάλλεται από εξωτερική περίφραξη συρματοπλέγματος, ενώ σε ορισμένα σημεία υπάρχει τοίχος γύρω από τη δομή, ο οποίος ανεγέρθη το 2021, χρησιμοποιούνται κάμερες ασφαλείας περιμετρικά της δομής, στο περιεχόμενο των οποίων έχει πρόσβαση το ΥΜΑ, ενώ

¹² GREVIO, [Baseline Evaluation Report – Greece](#), 14 November 2023, σελ. 13, 21, 28, 33, 68 et seq., 72, 74.

¹³ Βλ. ενδεικτικά In newspaper, [Φωτιά τώρα στη Ριτσώνα: Εκκενώνεται η δομή προσφύγων](#), 30 Ιουνίου 2024.

στην είσοδο υπάρχουν μπάρες ασφαλείας με τουρνικέ και η είσοδος των διαμενόντων στη δομή γίνεται με κάρτα.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας

Είναι σαφές από την επίσκεψη της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΑ ότι **στο πλαίσιο των υπηρεσιών υγείας υπάρχει σοβαρή υποστελέχωση των υπηρεσιών που θα έπρεπε να παρέχονται**¹⁴. Με βάση το πρόγραμμα «Ιπποκράτης» (ΥΜΑ και Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης), το οποίο αφορά την παροχή υπηρεσιών υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, με τη συγχρηματοδότηση των Ταμείων Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁵. Σύμφωνα με το δελτίο τύπου ΥΜΑ, στόχος του προγράμματος είναι να διασφαλιστεί η αυτοτελής πρόσβαση των διαμενόντων, αιτούντων άσυλο, στις δομές αρμοδιότητας της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης του ΥΜΑ, σε πρωτοβάθμιες ιατρικές υπηρεσίες υγείας και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες, ώστε να μην επιβαρύνονται οι τοπικές κοινωνίες και τα δημόσια νοσοκομεία και να καλύπτονται υγειονομικά οι αιτούντες άσυλο, υπέρ της δημόσιας υγείας και ασφάλειας, σύμφωνα με τον εθνικό νόμο και τις διεθνείς δεσμεύσεις της Ελλάδας. Σύμφωνα με τις πληροφορίες από τα στελέχη της δομής, το πρόγραμμα «Ιπποκράτης» λειτουργεί στη δομή Ριτσώνας από 1^η Σεπτεμβρίου 2024¹⁶.

Είναι χαρακτηριστική η δυσαναλογία υγειονομικού προσωπικού σε σχέση με τους διαμένοντες. Στο πλαίσιο του ως άνω προγράμματος εργάζονται 1 κοινωνικός λειτουργός, 1 ψυχολόγος (μόνο 4 ώρες καθημερινά) και 1 μαία (για 8 ώρες μία φορά την εβδομάδα). Όπως αναφέρεται και στο αντίστοιχο πεδίο σχετικά με τη διερμηνεία, όταν η τελευταία δεν παρέχεται, οι εργαζόμενοι του προγράμματος «Ιπποκράτης» επιτελούν το έργο τους χωρίς διερμηνεία. Στο προσωπικό της δομής και του εν λόγω προγράμματος δεν

¹⁴ Οι σχετικές ελλείψεις με επιπτώσεις στην υγεία των διαμενόντων έχουν επισημανθεί και στο: ECRE, AIDA, Greek Council for Refugees, [Conditions in reception facilities – Greece](#), last updated 10 July 2024.

¹⁵ ΥΜΑ, [Δελτίο τύπου, Πρόγραμμα «Ιπποκράτης» για την αναβάθμιση της υγειονομικής κάλυψης των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα](#), 29 Μαΐου 2024.

¹⁶ ΔΟΜ, [Ιπποκράτης Ι – Παροχή ιατρικών και ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών προς τους διαμένοντες στις δομές φιλοξενίας αρμοδιότητας υπηρεσίας υποδοχής και ταυτοποίησης](#). Αναφέρεται ότι η διάρκεια υλοποίησης του έργου ορίζεται στους δώδεκα μήνες με έναρξη την 1.7.2024.

συμπεριλαμβάνονται ιατροί, νοσηλευτές/τριες, ενώ μόνο ένας παιδίατρος παρέχει υπηρεσίες κάθε Τετάρτη. Δεν υπάρχει σαφές χρονοδιάγραμμα σχετικά με το πότε θα καλυφθούν οι σχετικές θέσεις. **Το περιστατικό θανάτου** ενός 45χρονου Κονγκολέζου που βρέθηκε νεκρός τον Ιανουάριο του 2023 λόγω ανεπαρκούς παροχής υγειονομικής περίθαλψης αφού ζήτησε ιατρική φροντίδα κατά τη διάρκεια της νύχτας¹⁷, **δεν διαφοροποίησε τη θέση των αρχών σχετικά με τις ελλείψεις του σχετικού προσωπικού.**

Αποτέλεσμα των ελλείψεων αυτών αποτελεί το γεγονός ότι τα παιδιά δεν παρακολουθούσαν το μάθημα της γυμναστικής λόγω δυσκολίας συμπλήρωσης των ατομικών δελτίων υγείας μαθητή (ΑΔΥΜ), σύμφωνα με την πληροφόρηση από τη συντονίστρια εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με την οποία συναντήθηκε η αντιπροσωπεία της Εθνικής Επιτροπής.

Σε περίπτωση έκτακτου περιστατικού υγείας γίνεται αρχική αξιολόγηση από τους εργαζομένους της δομής και καλείται το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ). Η εν λόγω πληροφορία χρειάζεται να ληφθεί υπόψη συνδυαστικά με το περιεχόμενο της εξειδίκευσης του προσωπικού της δομής και του προγράμματος «Ιπποκράτης», του δημογραφικού προφίλ των διαμενόντων ατόμων, των ευαλωτοτήτων τους και την παιδική ηλικία, του γεγονότος ότι μετά από το κανονικό ωράριο του μόνιμου προσωπικού, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, στη δομή παραμένει μόνο το προσωπικό ασφαλείας. Συνεπώς, στην περίπτωση των περιστατικών αυτών, η δομή και κυρίως τα διαμένοντα άτομα μένουν απροστάτευτα, απομονωμένα και χωρίς υπηρεσία υγείας με μόνη συνδρομή το προσωπικό ασφαλείας. Τα ως άνω ευρήματα αναδεικνύουν ότι για τα ζητήματα υγείας εν γένει παρουσιάστηκε η λειτουργία της δομής με ένα πλαίσιο επικινδυνότητας με minimum διασφάλισης της υγείας. Αναφέρθηκε δε ότι σε άλλες δομές το πρόγραμμα «Ιπποκράτης» είναι πιο πλήρες ως προς τη στελέχωση.

Ειδικότερα, ως προς το ψυχοκοινωνικό μέρος των υπηρεσιών υγείας, αναλαμβάνουν τα 6 στελέχη για τη διαχείριση υποθέσεων του ΕΥΑΑ με εξειδίκευση τις κοινωνικές επιστήμες, ενώ έχουν πρόσβαση στη δομή, πέρα από τους εργαζομένους του προγράμματος «Ιπποκράτη», η

¹⁷ Refugee Legal Support/Mobile Infor Team, [Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland](#), 18 July 2024, σελ. 24.

SAMS και η ΜΚΟ **Γιατροί χωρίς Σύνορα** (ΓΧΣ), προσωπικό της οποίας πηγαίνει στη δομή κάθε Τρίτη. Από μέρους των στελεχών για τη διαχείριση υποθέσεων γίνεται αξιολόγηση ευαλωτοτήτων και, δεδομένων των συνθηκών της κάθε υπόθεσης, παραπομπή στο πρόγραμμα «Ιπποκράτης» και σε φορείς εκτός της δομής, όπως ιατρικούς φορείς και ΜΚΟ. Εμβολιασμοί πραγματοποιούνται από τη SAMS¹⁸, ενώ όταν υπάρχουν επιδημιολογικά περιστατικά είναι αρμόδιος ο ΕΟΔΥ. Οι παραπομπές αφορούν και σε ραντεβού στα Νοσοκομεία Χαλκίδας ή Αθηνών, ενώ περιστατικά που αφορούν την ψυχολογική ή ψυχιατρική κατάσταση διαμένοντος ατόμου παραπέμπονται σε Νοσοκομεία της Αθήνας. Όπως προαναφέρθηκε, λόγω της απόστασης από τον αστικό ιστό και της δυσκολίας πρόσβασης σε μεταφορικά μέσα, η πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές γίνεται με σημαντική δυσκολία. Υπάρχει δυσκολία να καλυφθούν οι περιπτώσεις ατόμων με αναπηρία, τα οποία ενδεχομένως χρειάζονται εναλλακτική διαμονή, όπως περιστατικά άνοιας και ψυχιατρικά περιστατικά, καθώς δεν υπάρχει σύστημα που να μπορεί να ανταπεξέλθει σε αυτά στη δομή.

Έγινε κατανοητό κατά την επίσκεψη ότι **δεν υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό να εντοπίσει τις ευαλωτότητες και να παραπέμψει αναλόγως εκτός από το ελάχιστο προσωπικό που προαναφέρθηκε. Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των διαμενόντων δεν υπάρχει ποιοτική ανταπόκριση σε αυτές αλλά καλύπτονται επείγουσες ανάγκες με αποτέλεσμα ένα μεγάλο ποσοστό των ατόμων αυτών να μένουν χωρίς πραγματική, ουσιαστική και αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών υγείας που οφείλουν να εξυπηρετούν οι δομές, όπως η δομή Ριτσώνας. Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη τα ως άνω δικαιώματα αυτά συνδέονται άμεσα με τον πυρήνα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, καθώς αποσκοπούν στην παροχή ενός ελάχιστου «αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης», «το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία»¹⁹.**

Τέλος, ο Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (ΠΑΑΥΠΑ) μετά την απορριπτική απόφαση β' βαθμού δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Όπως φαίνεται από την επίσκεψη της ΕΕΔΑ και τις αναφορές στελεχών της δομής, άτομα με σοβαρές ασθένειες

¹⁸ Βλ. SAMS, [Ανθρωπιστική και ιατρική ενίσχυση σε ευάλωτες ομάδες και πληγείσες περιοχές](#).

¹⁹ Οδηγία 2013/33/ΕΕ, αιτιολογική σκέψη 11 και άρθρο 17(2).

που π.χ. χρειάζονται αιμοκαθάρσεις, εγχειρίσεις, συγκεκριμένη φαρμακευτική αγωγή, πάσχουν από διαβήτη, ηπατίτιδα και HIV, δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας. Σε αυτές τις περιπτώσεις ενδεχομένως να βοηθούσε μικρή παράταση/επέκταση π.χ. για ένα εξάμηνο των ιατροφαρμακευτικών υπηρεσιών. Αντίθετα, με θετική απόφαση εμφανίζεται πρόβλημα στον ΕΦΚΑ λόγω καθυστερήσεων, μέχρι να ενεργοποιηθεί ο ΑΜΚΑ και δυσκολίες σε άτομα με ιατρικά προβλήματα ως προς την ανεμπόδιστη συνέχιση της πρόσβασής τους στις σχετικές υπηρεσίες, καθώς λείπει η διαλειτουργικότητα στις εφαρμογές (ΕΦΚΑ-ΗΔΙΚΑ).

Διερμηνεία

Κατά τον χρόνο της επίσκεψης της δομής, δεν υπήρχαν υπηρεσίες διερμηνείας, ενώ ούτε από το πρόγραμμα «Ιπποκράτης», το οποίο προαναφέρθηκε, παρεχόταν διερμηνεία. Όταν δεν υπάρχει διερμηνεία οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες υγείας λειτουργούν χωρίς διερμηνεία με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για το έργο τους, τη θεραπεία και την ενημέρωση των διαμενόντων ατόμων στη δομή σχετικά με ζητήματα υγείας. Η κατάσταση αυτή είχε διαρκέσει ήδη περίπου 3 μήνες κατά τον χρόνο επίσκεψης, ενώ η διερμηνεία που παρασχέθηκε από τον ΕΥΑΑ ολοκληρώθηκε σε περίπου 2 μήνες. Τα προβλήματα απουσίας διερμηνείας έχουν αναφερθεί και σε άλλες σχετικές εκθέσεις της κοινωνίας των πολιτών²⁰.

Ανηλικότητα – Παιδική προστασία

Σε πολλά σημεία, τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα ανήλικα άτομα της δομής χρειάζεται να συσχετιστούν με όσα τονίσθηκαν σχετικά με την απόσταση και τη δυσκολία μετακίνησης²¹.

²⁰ Refugee Legal Support/Mobile Infor Team, [Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland](#), 18 July 2024, σελ. 29.

²¹ Βλ. και κατάσταση κατά τα προηγούμενα έτη σε: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), Save the Children International (SCI) και Γη των ανθρώπων (Terre des hommes Hellas), [Βαθμολογώντας τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων](#), Ιούλιος 2022: «Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2021- 2022 σημειώθηκαν βελτιώσεις σε σχέση με το προηγούμενο έτος, αλλά ορισμένες περιοχές εξακολούθησαν να στερούνται μέσα μεταφοράς, όπως το καμπ στη Ριτσώνα. (...) Σύμφωνα με έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη το 2021, τα παιδιά σε περισσότερα από τα μισά καμπ και ΚΥΤ δήλωσαν ότι αντιμετώπισαν αρνητική στάση και επιφυλάξεις από τις τοπικές κοινότητες, και ότι αυτό επηρέασε αρνητικά την ένταξή τους στο σχολείο. Το καμπ στη Ριτσώνα είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, όπου μέχρι τις αρχές του 2021, η πλειονότητα των παιδιών δημοτικού σχολείου δεν μπορούσαν να εγγραφούν στο σχολείο της περιοχής με την αιτιολογία ότι τάξη ΔΥΕΠ επρόκειτο να ξεκινήσει μέσα στον καταυλισμό, κάτι που δεν συνέβη ποτέ».

Σύμφωνα με τις πληροφορίες της συντονίστριας εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με την οποία συναντήθηκε η αντιπροσωπεία της Εθνικής Επιτροπής, τα παιδιά υφίστανται ψυχολογική επιβάρυνση από τον εγκλεισμό τους σε μια τέτοια δομή.

Στα θετικά καταγράφεται η καθολική συμμετοχή στη σχολική εκπαίδευση των παιδιών μέχρι 15 ετών. Για τα παιδιά 15-18 ετών, για τα σχολεία στη Χαλκίδα χρειάζεται να γίνουν περαιτέρω προσπάθειες και να διαμορφωθεί ένα πιο συμπεριληπτικό πλαίσιο κατά τη φοίτηση στο σχολείο για να επιτυγχάνεται η ουσιαστική συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχουν καταγραφεί 46 παιδιά στο νηπιαγωγείο και 85 παιδιά στο δημοτικό σχολείο, ενώ τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρακολουθούν 50 παιδιά.

Οι ώρες εκτός σχολείου θεωρούνται δύσκολες για τα παιδιά, καθώς λόγω της απόστασης από τον αστικό ιστό, της μη ύπαρξης προγραμμάτων με σχετικές δραστηριότητες για να καλύπτεται εποικοδομητικά ο χρόνος παρουσίας τους σε ένα περιβάλλον εκτός αστικού ιστού, χωρίς συγκοινωνιακή σύνδεση με ένα αστικό κέντρο, τα καθιστά ανήμπορα να ακολουθήσουν δραστηριότητες, όπως άλλα παιδιά της ηλικίας τους στον αστικό ιστό, ενώ δεν μπορούν εύκολα να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά αυτά για να υπάρξει σύνδεση, επικοινωνία και συμβίωση και όχι απομόνωση και εξοστρακισμός. Υπάρχει ένα πρόγραμμα ποδοσφαίρου δεν διεξάγεται σε καθημερινή βάση, ενώ δεν υπάρχει άλλο παρόμοιο πρόγραμμα για τα υπόλοιπα παιδιά²². Είχε προηγηθεί το πρόγραμμα “Όλα τα Παιδιά στην Εκπαίδευση», μια πρωτοβουλία της UNICEF Greece σε συνεργασία με το ΥΜΑ, με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο υλοποιήθηκε σε συντονισμό με σειρά εταιρών²³. Το νηπιαγωγείο λειτουργεί κάθε Δευτέρα 8-11πμ και τις υπόλοιπες ημέρες 8 πμ - 13.00 μμ.

²² Lighthouse – [Mental Health & Psychosocial Support](#) σχετικά με το περιεχόμενο και την ολοκλήρωση των δράσεων της στη δομή της Ριτσώνας.

²³ UNICEF, Έκθεση - Σύνοψη Προγράμματος «Όλα τα Παιδιά στην Εκπαίδευση», Σεπτέμβριος 2021 - Φεβρουάριος 2024, Μάρτιος 2024. Βλ. και UNICEF, [Athena dreams of a brighter future through education](#), 24 February 2022.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι το πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις δράσεις που αφορούν τα παιδιά, ανεξάρτητα από το αν αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς για κοινωνική πρόνοια ή από νομικά, εκτελεστικά ή νομοθετικά όργανα. Με βάση το άρθρο 19 παρ. 1 και 2 της ίδιας σύμβασης, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα

κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της

σεξουαλικής βίας, ενώ τα προστατευτικά μέτρα **θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων**, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του.

Άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 1 της ως άνω Σύμβασης, τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, τα οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, **να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση** και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 1, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατόν επίπεδο υγείας

και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων και **επιδιώκουν να διασφαλίσουν το ότι κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα**

πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 27, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα **κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.** Εκτός από

την πρόσβαση στην εκπαίδευση (άρθρα 28 και 29), σύμφωνα με το άρθρο 31, τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή **και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.**

Στέγαση - Χωρητικότητα/χωροταξία δομής - Συνθήκες υγιεινής

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία τα οποία παρασχέθηκαν στην ΕΕΔΑ (βλ. δημογραφικό προφίλ), η μέγιστη χωρητικότητα της δομής είναι 2.988 άτομα και το ποσοστό πληρότητας είναι στο 56,39%, ενώ οι κενές θέσεις είναι 1.352. Οι μονάδες σε κτήριο, οι οποίες είναι κατειλημμένες είναι 233, ενώ οι οικίσκοι 167. Δεν χρησιμοποιούνται όλα τα κοντέινερ και οι οικίσκοι. Δεν υπάρχει υπερπληθυσμός κατά την περίοδο της επίσκεψης. Οι διαφορετικές περιοχές της δομής δεν διαχωρίζονται μεταξύ τους με εσωτερική περίφραξη. Υπάρχουν χώροι δραστηριοτήτων (παιδικές χαρές, γήπεδα).

Υπάρχουν δωμάτια με προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρία, ειδικά σε 8 οικίσκους. Παρόλα αυτά, σε δειγματοληπτικό έλεγχο υπάρχουν ορατές εκτεταμένες ενδείξεις υγρασίας και μούχλας (π.χ. λόγω διαρροής) σε βαθμό που δεν αναμένεται να διαμείνει κάποιο άτομο στον χώρο αυτό. Ως προς τους οικίσκους και άλλα είδη υλικοτεχνικής υποδομής για τυχόν

επιδιορθώσεις, ανακαινίσεις, συντηρήσεις κ.λπ., οι εν λόγω διαδικασίες πραγματοποιούνται με δημόσιο διαγωνισμό και υπάρχει καθυστέρηση στις εγκρίσεις, το οποίο δυσχεραίνει τις συνθήκες διαβίωσης των διαμενόντων. Για ζητήματα θέρμανσης/ψύξης υπάρχει helpdesk της εταιρείας και η τεχνική υπηρεσία της εταιρείας. Στα περισσότερα κοντέινερ και οικίσκους υπάρχουν παραπήγματα για να μεγαλώσει ο στεγαστικός χώρος της κάθε υποδομής. Όταν αποχωρούν τα άτομα της κάθε υποδομής, οι αρχές κατεδαφίζουν το παράπηγμα εφόσον προλάβουν πριν τις νέες αφίξεις.

Ανά 2-4 έρχεται για την περισυλλογή των σκουπιδιών ο Δήμος Χαλκιδέων. Κατά την ημέρα της επίσκεψης τα σκουπίδια ήταν αρκετά εντός και εκτός των κάδων κοντά σε χώρους στέγασης, ενώ γάτες βρίσκονταν μέσα στους κάδους. Χρειάζεται συχνότερη περισυλλογή των σκουπιδιών για να διατηρούνται οι συνθήκες υγιεινής. Υπάρχουν ενημερώσεις στους διαμένοντες για τα ζώα συντροφιάς και τη στέρωση τους. Είναι ενήμερος ο Δήμος Χαλκιδέων αλλά αρνείται να εισέλθει στη δομή καθώς θεωρεί τα ζώα εντός τη δομής δεσποζόμενα.

Τέλος, υπάρχουν υποδομές για γεώτρηση και βιολογικό καθαρισμό, ενώ υπάρχουν δραστηριότητες της κοινότητας λόγω της απόστασης από τον αστικό ιστό καλύπτοντας

καθημερινές ανάγκες των διαμενόντων. Η αποθήκη ρουχισμού παρουσιάζει εμφανές φθορές στους τοίχους και στα δομικά στοιχεία του κτηρίου.

Σίτιση και υλικές παροχές υποδοχής

Τη σίτιση έχει αναλάβει ιδιώτης πάροχος και μαζί με το γεύμα παρέχεται και εμφιαλωμένο νερό. Τα παιδιά ανεξάρτητα από το καθεστώς και την

κατάσταση του αιτήματος έχουν πρόσβαση στη σίτιση. Οι ενήλικοι, των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί στον β' βαθμό δεν παρέχονται γεύματα, πρακτική η οποία είναι εξόχως προβληματική λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόσβαση σε τροφή αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα.

Κατά την άφιξη των ατόμων στη δομή λαμβάνουν δωρεάν κιτ με μαξιλάρια, κλινοσκεπάσματα και είδη υγιεινής (σαπούνια, σαμπουάν), ενώ μπορούν να πάρουν ρούχα από τον χώρο της αποθήκης της δομής. Τα κιτ βρίσκονται στο όριο κατά την άφιξη ατόμων, ενώ υπάρχουν βασικές ανάγκες σε ανδρικά και χειμωνιάτικα ρούχα, προϊόντα για τη γυναικεία υγιεινή, πάνες και καροτσάκια, καθώς δεν καλύπτονται από το ΥΜΑ τα παραπάνω.

Σχετικά με το οικονομικό βοήθημα (cash assistance), παρότι αυτό προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία,²⁴ έχουν καθυστερήσει οι δόσεις και τη δόση Μαΐου 2024 οι διαμένοντες την έλαβαν τον Οκτώβριο 2024. Φαίνεται ότι υπάρχει πρόβλημα με τον διαγωνισμό του ΥΜΑ,

²⁴ ΚΥΑ 2089/2021, ΦΕΚ Β'4496/29.09.2021. «Οικονομικό βοήθημα» είναι το σταθερό χρηματικό ποσό που παρέχεται στους ωφελούμενους, συμπληρωματικά ως προς τη στέγαση, με σκοπό την κάλυψη βασικών αναγκών διατροφής, ένδυσης, υπόδησης, προσωπικής υγιεινής, τηλεπικοινωνιών, μετακινήσεων εντός του τόπου διαμονής καθώς και βασικών σχολικών και φαρμακευτικών δαπανών. (...)Το οικονομικό βοήθημα καταβάλλεται μηνιαίως, στο τέλος εκάστου μηνός με βάση υπολογισμού τις τριάντα (30) ημέρες.

καθώς αρνήθηκαν οι τράπεζες να αναλάβουν την έκδοση καρτών. Οι δυσκολίες σχετικά με το οικονομικό βοήθημα έχουν αναφερθεί και σε άλλες σχετικές εκθέσεις²⁵.

Διαδικασίες ασύλου και σχετικές υπηρεσίες

Η επίδοση της απόφασης ασύλου πραγματοποιείται ηλεκτρονικά²⁶ και οι προσφυγές κατατίθενται συνήθως εμπρόθεσμα. Στην πράξη όσοι αναγνωρίζονται δικαιούχοι διεθνούς προστασίας παραμένουν στη δομή μέχρι να παραλάβουν τα σχετικά έγγραφα, δηλαδή περίπου 1 ή 1,5 μήνα μετά την απόφαση. Η πλειοψηφία αποχωρεί μέσα σε αυτό το διάστημα.

Οι διαμένοντες στη δομή, ενδέχεται να κληθούν να μεταβούν στο κατά τόπον αρμόδιο ΠΓΑ ή ΑΚΑ για ενέργειες σχετικές με το αίτημα ασύλου τους, ερχόμενοι και πάλι αντιμέτωποι με τις συνέπειες της έλλειψης υπηρεσιών μετακίνησης στα αστικά κέντρα.

Η διαδικασία μεταφορών από τα νησιά στην ενδοχώρα συνεχίζεται στη δομή της Ριτσώνας²⁷. Την εβδομάδα πριν από την επίσκεψη είχαν φτάσει από τη Σάμο και την Κω 25 άτομα. Οι αριθμοί αυτών των μεταφορών δεν είναι μεγάλοι σε βάθος χρόνου, καθώς η δομή είχε να δεχθεί άφιξη για 6 μήνες. Κατά προσέγγιση και σύμφωνα με τις πληροφορίες που δόθηκαν στην Επιτροπή αναμένονται μεταφορές δύο ή τρεις φορές το εξάμηνο.

Ζητήματα ένταξης

Στη δομή υπάρχει γραφείο ένταξης, το οποίο συνδέεται με εργασιακό πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η οποία διασυνδέεται με εργοδότες μέσω job fairs²⁸. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει περίπου 267 άτομα, τα οποία αναφέρεται ότι εργάζονται με σύμβαση εργασίας μέσα από το πρόγραμμα σε ξενοδοχεία, εποχικές εργασίες, εργάτες γης ή

²⁵ RSA, Report – Προσφυγικά καμψ στην ενδοχώρα, Ιούνιος 2024, σελ. 9 επ.

²⁶ Βλ. RSA, Report – Προσφυγικά καμψ στην ενδοχώρα, Ιούνιος 2024, σελ. 29 σχετικά με τις επιδόσεις των αποφάσεων ασύλου.

²⁷ Βλ. και στατιστικά ΥΜΑ, Ενημερωτικό Σημείωμα, Οκτώβριος 2024 σχετικά με τις μεταφορές αιτούντων άσυλο από τα νησιά προς την ενδοχώρα, σελ. 2.

²⁸ Βλ. ενδεικτικά ΜΕΤΑδραση, Job fairs σε Σάμο, Ριτσώνα, Κω και Χίο, 2 Μαΐου 2024. ΥΜΑ, Πάνω από 1.000 πρόσφυγες βρήκαν εργασία σε 200 ελληνικές επιχειρήσεις σε 3 μήνες και 9 Ημέρες Καριέρας σε όλη την Ελλάδα, 16 Ιουλίου 2024.

στον κατασκευαστικό κλάδο. Εκφράζονται σοβαρές ανησυχίες για την παροχή «μαύρης» δηλαδή αδήλωτης εργασίας εκτός δομής λόγω και κενών στον αγροτικό τομέα. Μέσα από το γραφείο ένταξης πραγματοποιούνται και παραπομπές για την εκμάθηση ελληνικών και την εύρεση εργασίας. Τα όσα προαναφέρθηκαν σχετικά με τη δυσκολία μετακίνησης και την απουσία σύνδεσης της δομής με τον αστικό ιστό έχουν σημαντικές επιπτώσεις και σε ότι αφορά στην ένταξη των διαμενόντων.

Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει τις ότι σύμφωνα με το νόμο όσοι αναγνωρίζονται δικαιούχοι διεθνούς προστασίας έχουν υποχρέωση εντός 30 ημερών από την επίδοση απόφασης να εγκαταλείψουν τη δομή. Ωστόσο δεν υπάρχουν προγράμματα ένταξης και γέφυρες με την αυτόνομη διαβίωση. Η ΕΕΔΑ παρακολουθεί στενά το ζήτημα και έχει επισημάνει τα κενά²⁹, ενώ έχει θέσει τις προτάσεις της για την κοινωνική ένταξη δικαιούχων διεθνούς προστασίας³⁰. Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι η ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας θα πρέπει να ακολουθεί την αρχή της αναλογικής κατανομής τους στην επικράτεια ανάλογα με την φέρουσα ικανότητα της κάθε περιοχής (π.χ. πληθυσμός, είδος οικονομικών-εμπορικών-αγροτικών δραστηριοτήτων). Στο πλαίσιο αυτό, η ένταξη των αναγνωρισμένων δικαιούχων διεθνούς προστασίας πρέπει να πραγματοποιείται εντός του αστικού ιστού³¹.

Συστάσεις

Δεδομένων των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει επί της αρχής τη θέση της ότι η αυστηροποίηση των προϋποθέσεων φιλοξενίας στις νέες Ελεγχόμενες δομές δημιουργεί ένα περιβάλλον απομόνωσης και αποκλεισμού τους από την ελληνική κοινωνία και συρρικνώνει σημαντικά τις δυνατότητες ομαλής ένταξής τους στο κοινωνικό σύνολο³² και καλεί την Πολιτεία υπό το πρίσμα αυτό:

- Να επιλυθούν τα **ζητήματα διασύνδεσης με τον αστικό ιστό και μετακίνησης των διαμενόντων στη δομή, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, ώστε όλοι οι**

²⁹ ΕΕΔΑ, Δήλωση: Παύση κοινωνικής φροντίδας στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας. Άμεσος κίνδυνος αστεγίας για χιλιάδες αναγνωρισμένους πρόσφυγες, 4 Ιουνίου 2020.

³⁰ ΕΕΔΑ, Προτάσεις της ΕΕΔΑ για την κοινωνική ένταξη δικαιούχων διεθνούς προστασίας, Απρίλιος 2022.

³¹ ΕΕΔΑ, Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για την κοινωνική ένταξη δικαιούχων διεθνούς προστασίας, Απρίλιος 2022.

³² Ο.π.

διαμένοντες να έχουν την πραγματική δυνατότητα μετακίνησης. Σε κάθε περίπτωση η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ότι η επιλογή χωροθέτησης δομών φιλοξενίας σε απομακρυσμένες περιοχές και χωρίς πρόσβαση στα αστικά κέντρα είναι μια λανθασμένη επιλογή που δημιουργεί σοβαρά προβλήματα ως προς την πρόσβαση των διαμενόντων σε κρίσιμες υπηρεσίες αλλά και την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία.

- Να εξασφαλίσει **αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης** σε όλους όσους/ες διαμένουν στην ΕΔΠΦΑΑ Ριτσώνας, λαμβάνοντας υπόψη σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή ευαλωτότητες και οι παρεχόμενες συνθήκες υποδοχής να αντιστοιχούν στις εγγυήσεις, οι οποίες χαρακτηριστικά αναφέρονται στη νομοθεσία και ενδεικτικά στα άρθρα 59 και 60 Ν 4939/2022 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει και στην ιστοσελίδα του ΥΜΑ.
- Να εξασφαλίσει την **πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας** των διαμενόντων με τη στελέχωση των αντίστοιχων προγραμμάτων και γραφείων με ιατρούς και τις απαραίτητες ειδικότητες επαγγελματιών.
- Να επισπεύσει τις **διαδικασίες στελέχωσης** των δομών φιλοξενίας στην ενδοχώρα με μόνιμο προσωπικό όλων των ειδικοτήτων ώστε να καλύπτονται στοιχειωδώς οι ανάγκες του φιλοξενούμενου πληθυσμού. **Η απασχόληση προσωπικού ορισμένου χρόνου δεν συμβάλλει στη βιωσιμότητα και τη διατήρηση της τεχνογνωσίας που αποκτάται στο πεδίο ενώ οδηγεί εκ των πραγμάτων σε κενά στην παροχή υπηρεσιών λόγω της προσωρινότητας και επισφάλειας των εργαζομένων και του χρόνου που απαιτείται για τις διαδικασίες πρόσληψης (προκήρυξη, πρόσληψη, ανανέωση κ.λπ.).**
- Να φροντίσει ώστε ο **εντοπισμός και η διαπίστωση των ευαλωτοτήτων και η διερεύνηση (πιθανών) κινδύνων και περιστατικών βίας να γίνεται με βάση τα διεθνή πρότυπα και τις ανάγκες των διαμενόντων**, εφόσον προηγουμένως οι υπηρεσίες έχουν στελεχωθεί με εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό.
- Να επαναλειτουργήσει ο **ασφαλής/φιλικός χώρος για γυναίκες** (female-friendly safe space) στη δομή Ριτσώνας και να ληφθεί υπόψη η πτυχή του φύλου, εκτός άλλων χαρακτηριστικών και ευαλωτοτήτων κατά τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των εν λόγω δομών με βάση και τις συστάσεις της GREVIO.

- Να **επιλύσει άμεσα τα τεχνικά προβλήματα προβαίνοντας σε συντήρηση, επισκευή και επιδιόρθωση των υλικοτεχνικών υποδομών** (π.χ. υγρασία σε οικίσκους, τοίχοι αποθήκης ρουχισμού, περισυλλογή σκουπιδιών κ.ά.), όπως αναλύονται παραπάνω σε όλους τους χώρους στέγασης.
- Να **συνδέσει άμεσα το πλαίσιο των δομών με την ένταξη και προενταξιακά προγράμματα**. Τα κενά στη δομή της Ριτσώνας ως προς τη σύνδεση είναι σημαντικά και ως προς τη στελέχωση του προσωπικού αλλά και στην αποτύπωση του αποτελέσματος, καθώς περιορίζονται οι ενέργειες στα στοιχειώδη.
- Να διασφαλίζει την απαραίτητη **διερμηνεία** για κάθε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που εμπλέκονται πολίτες τρίτων χωρών. Διερμηνείς στις βασικές γλώσσες του μεταναστευτικού πληθυσμού, ο οποίος σταθερά έρχεται στην Ελλάδα από Συρία, Αφγανιστάν, Παλαιστίνη, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Σουδάν, Σομαλία, Νιγηρία κ.λπ. πρέπει να είναι διαθέσιμοι στην Υπηρεσία Υποδοχής, στην Υπηρεσία Ασύλου, στην Αστυνομία και το Λιμενικό, στα Δικαστήρια και στο Νοσοκομείο. **Η ΕΕΔΑ εδώ και χρόνια έχει τονίσει την καίρια σημασία της ύπαρξης της κατάλληλης διερμηνείας σε γλώσσα που καταλαβαίνει ο πολίτης τρίτης χώρας ως βασική προϋπόθεση αλλά και εγγύηση για την απόλαυση θεμελιωδών δικαιωμάτων.**
- Να διασφαλίσει την άμεση **πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου** και την **δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση των αιτημάτων**.
- Να αναθεωρήσει το **σχεδιασμό και τους κανόνες λειτουργίας των Ελεγχόμενων Δομών** ώστε να τις καταστήσει **περισσότερο φιλικές για τη φιλοξενία** αιτούντων διεθνούς προστασίας, ενός πληθυσμού εξ ορισμού ευάλωτου εξαιτίας των επικίνδυνων οδών που έχουν διασχίσει κατά το ταξίδι τους προς την Ελλάδα και τις τραυματικές εμπειρίες στη χώρα καταγωγής. Το αίσθημα ασφάλειας είναι σημαντικό για τη διαχείριση ενός μεγάλου αριθμού διαμενόντων τόσο για τους ίδιους όσο και για τους εργαζόμενους στις δομές. Ωστόσο, εξίσου σημαντικό είναι και το αίσθημα φιλοξενίας και καλλιέργειας εμπιστοσύνης προς τις αρχές για την ομαλή ενσωμάτωση του πληθυσμού αυτού στις χώρες υποδοχής.